

Suntem suficient de buni?

Piotr Kropotkin

1888

Una din cele mai comune obiecții la Comunism este că oamenii nu sunt suficient de buni pentru a putea trăi într-o realitate comunistă. Ei nu s-ar supune unui comunism obligatoriu, dar nu sunt încă pregătiți pentru un comunism liber, anarhist. Secole de educație individualistă i-au lăsat prea egoiști. Sclavia, supunerea în fața celor puternici, și munca sub biciul necesității i-au lăsat nepotrivii pentru o societate în care toți ar fi liberi și nu ar cunoaște nicio constrângere în afară de ce ar rezulta în urma unui angajament liber asumat față de ceilalți, și dezaprobarea acestora dacă nu s-ar îndeplini acel angajament. De aceea, ni se spune, o etapă intermediară de tranziție a societății este un pas necesar înspre Comunism.

Cuvinte vechi într-o formă nouă; cuvinte spuse și repetate încă de la prima încercare a oricărei reforme, politice sau sociale, în orice societate umană. Cuvinte pe care le-am auzit înainte de abolirea sclaviei; cuvinte spuse în urmă cu douăzeci sau patruzeci de secole de aceia care își îndrăgesc prea mult propria liniște pentru a putea agree schimbări rapide, pe care îndrăzneala gândirii îi înspăimântă, și care la rândul lor nu au suferit suficient din pricina nedreptăților din societatea actuală încât să simtă necesitatea profundă a unor noi discuții!

Oamenii nu sunt suficient de buni pentru Comunism, dar sunt suficient de buni pentru Capitalism? Dacă toți oamenii ar fi buni la inimă, binevoitori, și drepecți, nu s-ar exploata unul pe altul niciodată chiar dacă ar deține mijloacele pentru a face asta. Cu asemenea oameni proprietatea privată asupra capitalului nu ar reprezenta niciun pericol. Capitalistul s-ar grăbi să își împartă profiturile cu muncitorii, iar cei mai bine remunerați muncitori cu aceia care suferă din cauze ocazionale. Dacă oamenii ar fi chibzuiți nu ar produce catifea și articole de lux când în cocioabe se duce lipsă de mâncare: nu ar construi palate când încă mai există mahalale.

Dacă oamenii ar avea un simț al dreptății profund dezvoltat nu ar oprima alți oameni. Politicienii nu și-ar înșela alegătorii; Parlamentul nu ar fi o lojă de pălăvrăgeală și înșelăciune, iar poliștii lui Charles Warren ar refuza să îi ciomăgească pe vorbitorii și auditorii din Trafalgar Square. Iar dacă oamenii ar fi politicoși, ar avea sentimentul demnității personale, și ar fi mai puțin egoiști chiar și un capitalist rău nu ar fi un pericol; muncitorii l-ar reduce în curând la rolul unui simplu tovarăș-administrator. Chiar și un Rege nu ar fi periculos, întrucât oamenii l-ar considera doar un individ incapabil să facă o muncă mai bună, și prin urmare încredințat să semneze niște hârtii stupide trimise altor excentrici care își spun Regi. Dar oamenii nu sunt acei indivizi cu mintea liberă, independenți, chibzuiți, iubitori, și plini de compasiune pe care ne-am dori să îi vedem. Și tocmai de aceea nu trebuie să continue să trăiască sub prezentul sistem care le permite să se oprime și să se exploateze unul pe altul. Să luăm, de exemplu, cazul acelor croitori loviți de sărăcie lucie care au demonstrat duminica trecută pe străzi și să presupunem că unul dintre ei a moștenit o sută de lire de la un unchi american.

Cu acești o sută de lire cu siguranță nu va înființa o asociație producătoare pentru o duzină de alți croitori de asemenea loviți de sărăcie, și să încerce să le îmbunătățească condiția. Va deveni un exploatare. Și de aceea noi spunem că într-o societate în care oamenii sunt atât de răi precum acest moștenitor american, este foarte rău ca el să aibă croitori loviți de sărăcie în jurul său. Îndată ce va putea el îi va exploata; însă dacă aceiași croitori ar avea traiul asigurat de la depozitele Comuniste, niciunul dintre ei nu ar asuda pentru a-l îmbogăți pe fostul lor tovarăș, iar tânărul exploatare la rândul său nu ar deveni bestia înfiorătoare în care cu siguranță s-ar transforma dacă ar continua să fie un exploatare. Ni se spune că suntem prea slugarnici, prea snobi pentru a putea fi lăsați sub instituții libere; dar noi spunem că tocmai pentru că suntem atât de slugarnici nu ar trebui să mai rămânem sub actualele instituții care favorizează dezvoltarea slugărniceii.

Vedem cum britanicii, francezii și americanii așează cea mai dezgustătoare slugărniceie față de Gladstone, Boulanger, sau Gould. Și concluzionăm că într-o umanitate deja înzestrată cu asemenea instincte slugărnice este foarte rău ca masele să fie private cu forța de o educație superioară și constrânse să trăiască sub actuala inegalitate de bunăstare, educație și cunoaștere. O instruire superioară și egalitatea de condiții ar reprezenta singura cale pentru distrugerea instinctelor slugărnice moștenite, iar noi nu putem înțelege cum instinctele slugărnice pot reprezenta un argument pentru menținerea, fie și doar

pentru o zi în plus, a inegalităților de condiții; pentru refuzarea instruirii egale a tuturor membrilor comunității.

Spațiul nostru este limitat, dar supuneți aceleași analize oricare din aspectele vieții noastre sociale și veți vedea că actualul sistem capitalist și autoritarist este absolut nepotrivit pentru o societate de oameni atât de nechibzuți, de lacomi, de egoiști și slugarnici precum sunt în prezent. De aceea, atunci când auzim persoane spunând că anarhiștii își imaginează oamenii mult mai buni decât sunt în realitate, doar ne mirăm cum pot oameni inteligenți să repete asemenea absurdități. Nu spunem mereu că singura cale prin care oamenii pot deveni mai puțin lacomi și egoiști, mai puțin ambițioși și mai puțin slugarnici în același timp, constă în eliminarea acelor condiții care favorizează dezvoltarea egoismului și lăcomiei, slugărnicii și ambiției? Singura diferență dintre noi și aceia care fac observația de mai sus este aceasta: noi, spre deosebire de ei, nu exagerăm instinctele inferioare ale maselor, și nu ne închidem ochii cu satisfacție la aceleași instincte negative din clasele superioare. Susținem că atât conducătorii și supușii sunt degradați de autoritate; atât exploataorii cât și exploatații sunt degradați de exploatare; pe când opozanții noștri par să admită că există un fel de oameni aleși – conducătorii, angajatorii, liderii – care, din fericire, îi împiedică pe acei oameni răi – supușii, exploatații, obedienții – să devină și mai răi decât sunt deja.

Aici constă diferența, și încă una foarte importantă. Noi admitem imperfecțiunile naturii umane, dar nu facem nicio excepție pentru conducători. Ei o fac, deși uneori în mod inconștient, și tocmai pentru că noi nu facem nicio asemenea excepție, ei spun că suntem visători, „oameni nepractici.”

Un conflict vechi, acel conflict dintre „oamenii practici” și cei „nepractici,” așa-numiții Utopiști: un conflict repetat la fiecare propunere de schimbare, și care mereu se încheie cu înfrângerea totală a celor care își spun oameni practici.

Mulți dintre noi își amintesc când s-a dezlănțuit conflictul în America înainte de abolirea sclaviei. Când deplina emancipare a sclavilor negri a fost susținută, oamenii practici obișnuiau să susțină că dacă aceștia nu ar mai fi siliți să muncească cu ajutorul bicelor stăpânilor, ar înceta să muncească și în curând s-ar transforma într-o povară pentru comunitate. Bicele groase ar fi putut fi interzise, susțineau ei, iar grosimea bicelor ar fi putut fi redusă treptat prin lege la jumătate de țol la început, iar apoi doar la câțiva milimetri; dar un oarecare bici trebuia menținut. Iar când aboliționistii au spus – la fel cum spunem și noi acum – că delectarea cu rezultatele propriei munci ar reprezenta un stimulent mult mai puternic pentru muncă decât cel mai gros bici, li s-a spus „prostii, prietene” – așa cum ni se spune și nouă acum. „Nu cunoașteți natura umană! Ani de sclavie i-au făcut nechibzuți, leneși și slugarnici, iar natura umană nu poate fi schimbată într-o zi. Sunteți inspirați, desigur, de cele mai bune intenții, dar sunteți total „nepractici.”

Ei bine, ceva timp oamenii practici și-au impus voința în ce privește elaborarea schemelor pentru emanciparea graduală a sclavilor negri. Dar, vai! schemele s-au dovedit complet nepractice, și războiul civil – cel mai sângeros înregistrat vreodată – a izbucnit. Dar războiul s-a sfârșit cu abolirea sclaviei, fără nicio perioadă de tranziție; – și se poate observa, fără niciuna din consecințele teribile anticipate de oamenii practici ascultați. Foștii sclavi muncesc, sunt pricepuți și muncitori, sunt chibzuți – nu, prea chibzuți chiar – iar singurul regret care poate fi exprimat este că schema susținută de aripa de stânga a taberei nepractice – deplina egalitate și distribuirea pământului – nu a fost realizată: ar fi scutit multe din necazurile din prezent.

Cam în aceeași perioadă s-a dezlănțuit un conflict în Rusia, iar cauza sa a fost aceasta. Se aflau în Rusia 20 de milioane de șerbi. Timp de generații întregi ei s-au aflat sub stăpânirea, sau mai degrabă sub jugul, stăpânilor lor. Erau biciuiți pentru cultivarea proastă a pământurilor lor, biciuiți pentru lipsa de curățenie din gospodăriile lor, biciuiți pentru croiala imperfectă a hainelor lor, biciuiți pentru că nu își căsătoreau băieții și fetele mai repede – biciuiți pentru orice. Slugărnicia și nechibzuința erau presupusele lor trăsături. Apoi au sosit Utopiștii și nu au cerut nici mai mult, nici mai puțin decât următoarele: totala eliberare a șerbilor; abolirea imediată a oricărei obligații a șerbului față de stăpân. Mai mult decât atât: abolirea imediată a jurisdicției stăpânului și abandonarea de către acesta a tuturor chestiunilor pe care anterior le judecase, în favoarea tribunalelor țaranilor alese de către țărani și judecând nu în

conformitate cu legea pe care nu o cunoșteau, ci cu obiceiurile lor nescrise. Aceasta a fost schema nepractică a taberei nepractice. A fost tratată ca o simplă nebunie de către oamenii practici.

Dar din fericire la acea vreme exista deja suficientă lipsă de simț practic în rândul țăranilor, care s-au revoltat cu bâte împotriva tunurilor și au refuzat să se supună în ciuda masacrelor, impunând astfel starea de spirit nepractică la un asemenea nivel încât să permită taberei nepractice să îl forțeze pe Țar să le semneze schema – în continuare schilodită într-o anumită măsură. Cei mai practici oameni s-au grăbit să părăsească Rusia, astfel încât să nu le fie tăiate gâturile la câteva zile de la promulgarea acelei scheme nepractice.

Dar totul a mers foarte bine, în pofida multor gafe comise încă de oamenii practici. Acești sclavi, care au fost considerați nehibzuiți, brute egoiste, șamd, au dat dovadă de un asemenea bun simț, de o asemenea capacitate organizatorică încât au întrecut așteptările chiar și a celor mai nepractici Utopiști; iar în trei ani de la Emancipare fizionomia satelor s-a schimbat complet. Sclavii se transformau în Oameni!

Utopiștii au câștigat bătălia. Au demonstrat că ei erau cu adevărat oamenii practici, iar aceia care pretinseseră a fi practici erau imbecili. Iar singurul regret exprimat acum de toți cei care cunosc țăranimea rusă este că prea multe concesii au fost făcute acelor imbecili practici și egotiști înguști la minte: că sfaturile aripii de stânga a taberei nepractice nu au fost urmate pe deplin.

Nu mai putem oferi alte exemple. Dar îi invităm sincer pe aceia care aleg să gândească cu propria minte să studieze istoria oricăreia dintre marile schimbări sociale care au avut loc în interiorul umanității de la ascensiunea Comunelor la Reformă și până în zilele noastre moderne. Vor putea vedea că istoria nu este nimic altceva decât o luptă între conducători și supuși, între opresori și oprimați, luptă în care tabăra practică se aliază mereu cu conducătorii și opresorii, în timp ce tabăra nepractică stă de partea celor oprimați; și vor vedea că lupta se încheie mereu cu o înfrângere finală a taberei practice după multă vărsare de sânge și suferință din cauza „bunului simț practic” pe care și-l însușesc.

Dacă prin faptul că ne numesc nepractici oponenții noștri înțeleg că anticipăm desfășurarea evenimentelor mult mai bine decât lașii practici înguști la minte, atunci au dreptate. Dar dacă înțeleg că ei, oamenii practici, au o previziune mai bună a evenimentelor, atunci îi trimitem să cerceteze istoria și le cerem să se pună în acord cu învățăturile sale înainte de a face acea aserțiune arogantă.

Freedom 21 iunie 1888

Biblioteca Anarhistă

Piotr Kropotkin
Suntem suficient de buni?
1888

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org